هونەرەکانی نووسینی ڕۆژنامەوانی

ئا: ئازاد عەبدولواحید

سەروتار نووسین لەکاری ڕۆژنامەوانیدا

سەروتار کە وتاری سەرەکی هەر ڕۆژنامەیەکە، لەڕووی دارشتنەوە هونەرێکی سەربەخۆ و تایبەت بەخۆی هەیە. بنەڕەتی ئەو هونەرەش «ڕاڤەکردن و شیکردنەوەیە» ، کە هەندێ جار پشت بە پاساوی لۆژیکیانە دەبەستێ، هەندێ جاری دی پاساوی سۆزدارانە دەهێنێتەوە بە مەبەستی گەیشتن بە تەنیا ئامانجێک کە ئەویش قەناعەت پێکردنی خوێنەرانە.

سەروتارنووس لە ڕۆژنامە بەناوبانگەکانی وەک (تایمز) و (هیرالّدتریبیون) لەلای خوێنەران زۆر دەناسرێن و بەناوبانگ دەبن، چونکە ئەو خوێنەرانە لەسەر ستایل و شێوازی نووسەری سەروتار ڕادێن کە پێویستە ئەو شێوازە بە ڕوونی و ڕەوانی و سادەیی و ساکاری و خۆشەویستی و پێوەندی گرێدانی توندوتۆڵی نێوان نووسەران و خوێنەران بناسرێتەوە، بۆیە زۆرجار ڕێ دەکەوێ نووسەری سەروتار هەرچەندە ناوی خۆشی لەسەر سەروتارەکەی نانووسێ، بەڵام زوو لەلای خوێنەران دەناسرێتەوە، هۆی ناسینەوەکەش ئاشنایی و هۆگری خوێنەرانە بە شێوازەکەی نووسەر. خوێنەران لەسەر ئەوە ڕاهاتوون لەو ڕۆژنامەیەدا یەکسەر ئەو لاپەڕە دیاری کراوە بکەنەوە و تەماشای بکەن بە مەبەستی خوێندنەوەی نووسینی ئەو نووسەرەی خۆشیان دەوێ کە شێوازەکەی ئاسانە و پاساوەکانیشی قایلیان دەکات و قەناعەتیان پێ دەهێنێ. هەر لەپێناوی ئەوەشدا دەبینین ڕۆژنامە بەناوبانگەکانی جیهان لەسەر هەموو لاپەڕەکانیاندا ڕووداوەکانی جیهانی پان و بەرین تۆمار

دەکەن و بیرو بیروڕاو بۆچوونەکان و چی ڕوودەدات و دەقەومێ دەنووسن تەنیا لاپەڕەیەک دەهێڵنەوە، هەندێ جاریش تەنیا یەک ستوون دەهێڵنەوە ئەویش بۆ دەربڕینی بیروڕای ڕۆژنامەکەیە کە هزری خۆی تێدا هەڵدەخا. مافی هەر ڕۆژنامەیەکیشە لە دەرخستن و دەربڕینی بیروڕای تایبەتی خۆی سەبارەت بەو دەنگوباس و هەواڵانەی بڵاویان دەکاتەوە ئەو ستوونەی هەبێ، ئەمە کارێکی نۆرماڵ و ئاساییە، چونکە «هەواڵ» و «بیروڕا» دوو هاوەڵن و شان بە شانی یەکتری دەردەکەون و دەڕۆن. لێرەدا یەکەم پرسیار کە خۆی ڕەپیش دەکا و بە مێشکماندا دێ کاتێ کەسێک دێ و زانیارییەکمان دەداتێ کە جێگەی بایەخی ئێمەیە ئەوەیە پێی دەڵێین (بیروڕات سەبارەت بەو مەسەلەیە چییە؟).

لە سەرەتاوە ڕۆژنامەگەری هەواڵی بەجیاو بیروڕای بەجیا بڵاودەکردەوە، یەکەمیان لە شێوەی پەیام و نامەی هەواڵ بڵاودەکرایەوە، ئەوی تریشیان بەشێوەی نامیلکە بڵاودەکرایەوە، بەڵام (دانیال دیفۆ) یەکەم کەسە ئەم دوو ئاراستە ڕۆژنامەوانییەی لەیەک چاپکراودا یەکخست و بەناوی (ذی ریڤیو) لە لەندەن لە ساڵی ١٧٠٤ دەری کرد.

ئەوەی پێی دەگوترێ (سەروتار- وتاری دەسپێک) سەرەتایەکەی بۆ (ریڤیو) دەگێڕنەوە، سەروتاریش یەکەم وتارە لە بارەی بابەتێکی سیاسی، یان کۆمەڵایەتی گرنگ دەنووسرێ کە قسەکردنە لە بارەی ئەو ڕووداوانەی ڕوودەدەن کە بەشێوازێکی سەرنجڕاکێش و جوان دەخرێنە ڕوو و وەک باوە لە پێشی پێشەوەی ڕۆژنامەکە بڵاودەکرێتەوە، ئەم وتارەش وەک وتەیەکی دەسپێک بە شێوەیەکی ناسک و نەرمونیان لە نووسەرەوە ئاراستەی خوێنەران دەکرێ، بۆیە ناوی نراوە گوتاری دەسپێک، ئەمەش ناوک و کاکڵەی سەروتارە، کە ئەمڕۆکە لە ڕۆژنامەگەری نوێدا دەیناسین.

زمانی ڕۆژنامەوانییەکی توندڕۆ لە حزبایەتی خۆیدا، پڕ لە هاش و هووش و زبر لەشێواز و دەربڕینەکانیدا ئاماژە بە بلیمەتی ئەو ڕۆژنامەنووسە گەورەیە دەدا کە ناوی (دیفۆ)یە، لەبەر ئەوەی داهێنەری وتاری هێمنانە و سەنگینە کە لەبیروڕایەکان ورد دەبێتەوە و ڕاستییەکان لە مەحەک دەدات و دەیخاتە بەردەم تاقیکردنەوەوە، هەروەها گفتوگۆ لە بارەی سیاسەتی حکوومەتەکانەوە دەکات و بەوپەڕی هێمنی و ئارامی و پشوو درێژی لەگەڵ هەنگاوەکانی دەڕوا. بەم جۆرە دیفۆ بۆ یەکەم جار لەمێژووی ڕۆژنامەوانی ئینگلیزیدا وتاری سیاسی میانڕۆی داهێنا کە بە مەنتیقێکی سەنگین و قورس دەنووسران. پاشان هونەری وتاری دەسپێک، یان سەروتار لەناو ڕۆژنامە سیاسییەکاندا پێشکەوت و پەرەی سەند کە دیفۆ لەمەدا بەشداری و پشکی بەرچاوی هەبوو تا گەیشتە قۆناغی هونەرێکی کامڵ و پێگەیشتوو کە لەسەر بنچینە و بنەڕەتێکی دیاریکراو و داوونەریتێکی پڕ لە ڕێز و شکۆ دامەزرێ. بە هونەر و لێهاتوویی دیفۆ ئەوە زانرا کە سەروتار، یان وتاری دەسپێک تەنیا گوزارشت لە بیروڕای نووسەرەکەی ناکات، یان هەڵگری بیروبۆچوون و بیروڕای تایبەتی ئەو نییە، چونکە ئەوە لە شێوە و جۆری نووسینی وتار و هونەرەکانی دیکەدا باوە، بە پێچەوانەوەی ئەوەوە پێویستە لە سەروتار نووسیندا دەربڕینێکی ورد لە گەیاندنی بیروڕای ڕۆژنامەکە و سیاسەتەکەیدا هەبێ و وەک دەزگایەکی کۆمەڵایەتی گشتی سەیر بکرێ. بۆ نموونە ئەگەر سەرنووسەر سەروتارێکی نووسی، ئەوە هەرگیز نابێ بیروڕای تایبەتی خۆی تێ بئاخنێ، بەڵکو دەبێ گوزارشت لە سیاسەتی ڕۆژنامەکەی بکات، هەروەها لە رووی سیاسی و کۆمەڵایەتییەوە باسی شوێن و پێگەی گشتی ڕۆژنامەکەی بکات، بۆیە سەروتار نابێ ناوی نووسەرەکەی لەسەر بنووسرێ، ئەگەرنا ناوەڕۆکی نووسینەکە پێچەوانەی ئامانج و بیری وتارەکە دەوەستێ کە تەنیا یەک ئەرک و پەیامی هەیە کە دەربڕین و گوزارشت کردنە لە سیاسەتی گشتی ڕۆژنامەکە، نەک بیروڕای تایبەتی نووسەرەکە بێ.

لەسەر بنەمای ئەو تێگەیشتنە بۆ ئەرک و پەیامی سەروتار نووسین، ڕۆژنامەگەری نوێ کەوتە تەرخان کردنی لاپەڕەیەک بۆ وتاری دەسپێک (سەروتار)، ئەمەش بریتییە لە بیروڕای ڕۆژنامەکە خۆی کە لەشێوەی سەروتار دەریان دەبڕێ و گوزارشتیان لێ دەکات، یان هەندێ جار بەشێوەی وێنەی کاریکاتێری، یان لە پەنای بیروڕای کەسانی دیکەوە دەیانخاتە ڕوو. لەوانەیە ئەو بیروڕایانەی کەسانی دەرەوەی ڕۆژنامەکە، هزر و بیروڕای

خوێنەرانی ڕۆژنامەکە بن کە بە ڕێگەی زانراو و لەشێوەی نامە بۆ نووسەری لاپەڕەکە دێن، یان برگە و پەرەگرافی کورت و چڕ و پڕ بن و لە ستوونی بیروڕای جیاجیای بڵاوکراوەی ناو ڕۆژنامەکانی دی وەربگیرێن و لەژێر ناوی (قسە و بیروڕای ناو ڕۆژنامەکان) ڕابگوێزرێن.

نووسەرانی سەروتار بەرانبەر کۆمەڵانی خەڵک و خوێنەران بەرپرسیارەتییەکی گەورە دەکەوێتە سەر شانیان، چونکە پێویستە لەسەریان خاوەنی ڕۆشنبیرییەکی بەرفراوان بن و زۆر وریا و ئاگادار و باخەبەربن، هەروەها دەبێ پسپۆر و شارەزابن لەو باس و خواسانەی لەبارەیانەوە دەنووسن و دەستی بۆ درێژ دەکەن، هەروەک چۆن دەبێ بە ویژدان بن لەدەربڕینی ئەو بیروڕایانەی لەلایان گەڵاڵە دەبێ، یان دەیانەوێ گوزارشتی لێ بکەن. ئەمڕۆکە ئینسانێک نییە جێگەی فرەنسیس بیکۆن بگرێتەوە و بتوانێ هەموو مەعریفە و زانیارییەکان بکاتە موڵکی خۆی و لەبەر دەستی دابن. کارەکەش وەک جافری بارسونز (لەو کاتەدا کە ڕاوێژکاری سەرەکی دەزگای نووسینی سەروتار بوو لە ڕۆژنامەی نیۆیۆرک هیرالدتریبیون) دەڵێ: چەندی بنچینە و بناغەی مەعریفە و زانیاری لەلای نووسەر پتەو و قایم بێ، ئەوەندە زیاتر توانایی لەبواری بە ئاگاهێنان و زیندوو کردنەوەی هزر و بیروڕای تایبەتمەند لەمەڕ هەر بوار و بابەتێک بەدەردەکەوێ. بۆیە نووسەری سەروتاری کارامە و شارەزا خەڵکێکی ئێجگار زۆرتر دەدوێنێ کە زۆر زۆرترە لەوەی هەر مامۆستایەک، یان فەیلەسووفێک، یان ڕەخنەگرێک بۆ خۆی دروستیان دەکات. خۆ ئەگەر بشیەوێت سەرنجی خوێنەران بەلای خۆیدا ڕابکێشی، ئەوە ناتوانێ بەهەر برە زانیاری و مەعریفەیەک ئەوکارە ئەنجام بدات.

بۆ هەست کردن بەو گرنگییەش زانایانی کۆمەڵناسی گەیشتنە ئەو بیروڕایە کە بارودۆخ و ئەو ڕووداوانەی مرۆڤیان پێدا تێدەپەڕێ، یان ئەو گۆڕانکاریانەی بەسەر کۆمەڵگادا دێن، هەرگیز ئەو ڕووداو و گۆڕانکارییانە نرخێکیان نابێ، یان ناتوانن کارتێکردن و شوێنەوارێک لەسەر قەوارە و کەسایەتی تاک، یان کۆمەڵ دابنێن، تەنیا ئەوکاتە نەبێ کە تاکەکەس هەستی پێبکاو بەهۆشیارییەوە وەری بگرێ و نرخی بزانێ و خۆی لەگەڵیاندا بگونجێنێ، خۆ ئەگەر شتێکی وا لەو بارەیەوە ڕووی نەدا، ئەوسا ئەو بارودۆخ و ڕووداو و گۆڕانکاریانە دوور لە ویژدانی خەڵکی دەمێننەوە، تەنانەت وایان لێ دێ دەچنە خانەی نەبوونەوە.

شوێنەوار و هێز و ئەفسوونی کاریگەری ئەو مەعریفەیەی نووسەری سەروتار بەدەستی دەهێنێ، بەسەر ئەو وتارەی دەینووسێ ئاوەژوو دەبێتەوە، بەتایبەتی ئەوەی لەبارەی شیکردنەوەی هەواڵەکان و پشتی هەواڵەکانەوە دەیاننووسێ، یان هەوڵ دەدا ئەو مەغزایانەی هەر هەواڵێک لەگەڵ خۆی هەڵیگرتووە بەدەربخات. بەم ڕێگەیە تاکەکەسەکان، چین وتوێژەکان دەتوانن گیروگرفتەکانی خۆیان چارەسەر بکەن، ئینجا ئەو گرفتانە کێشەی دەروونی بن، یان ئابووری، یان سیاسی، یان کۆمەڵایەتی. هونەری ئەو چارەسەرکردنەش بۆ ڕۆژنامەگەری دەگەڕێتەوە، یان بۆ ئەو نووسەرە دەگەڕێتەوە کە لەکاتی گونجاودا دەست دەداتە نووسین و خۆی داوێتە ناو ئەو گیروگرفتانەوە، هەرچەندە ئەو ناچێتە ناو کێشە بەکێشەی تاکەکانەوە کاتێ باسیان لێوە دەکات، بەڵام بەشێوەیەک لە شێوەکان خۆی لەناو ئەو کێشە و گرفتانەدا دەبینێتەوە و تێیاندا بەشدارە و ئامادەبوونی هەیە. لەوانەیە خەڵکانێ کە خاوەنی ئەو کێشە و بێنە و بەرە و گرفتانەن هەست بە ئابلۆقەی ئەو گرفتانە نەکەن کە چەند کاریگەری بەسەر ژیانیانەوە هەیە، ئەمەش لەبەر نەبوونی هۆشیارییە لەلایەک، لەلایەکی تر ئەوانە ناتوانن خەون بە ژیانێکی باشترەوە ببینن، یان ئاسۆی باروگوزەرانێکی چاکتر لەوەی هەیە بەدی ناکەن.

ئەوەی زیاتر بەرپرسیارێتی نووسەری سەروتار لە دارشتنی ڕای گشتی قووڵ دەکاتەوە، ئەو پرەنسیب و بنامایانەن کە کۆنگرەی نیشتمانی نووسەرانی سەروتار لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا دایڕشتن و پێڕەوی لێیان کرد، لەوێدا و لە پێشەکی ئەو پرەنسیبانەدا هاتووە **(پێویستە لەسەر نووسەری سەروتار، ئەگەر ئەمانەتی پیشەکەی و کۆمەڵگاکەی خۆی بەلاوە مەبەست بوو، شوێن پێی حەقیقەت هەڵگرێ، سا ئەو شوێن پێ هەڵگرتنەی بەرەو هەر شوێنێکی بیات).**

ئەوەی لای خوارەوەش هەندێ خاڵی بنەڕەتیی ئەو

یاسایەن

(١) پێویستە لەسەر نووسەری سەروتار حەقیقەتەکان بە ئەمانەت و دەستپاکی و تەواوی و وردی بخاتە ڕوو.

(٢) پێویستە لەسەری ئەو حەقیقەتانەی باسیان لێوە دەکات بەرەو ئەنجامێکی مەوزوعیانەی ببەن، بە بەڵگەش پشت ئەستووریان بکات و لەسەر چەمکی بەرژەوەندی گشتی دایانمەزرێنێ.

(٣) نابێ بە هیچ شێوەیەک بەرژەوەندی بەرتەسکی خۆی بکاتە پاڵنەری نووسینی سەروتارەکەی.

(٤) پێویستە لەسەری لەوە تێبگا کە ئەو وەک هەرکەسێک بێ هەڵە و کەموکوڕی نییە، بۆیە دەبێ بواری قسە کردن بۆ ئەوانەی دژی بیروڕای ئەون بکاتەوە، هیچ نەبێ لە ستوونی نامەکانی خوێنەران، یان هەر بوار و هۆیەکی گونجاوی دی.

(٥) پێویستە لەسەری چاو بەو دەرئەنجامە تایبەتیانەی خۆی بخشێنێتەوە و ڕاستیان بکاتەوە، بەتایبەتی کاتێک بینی پێشتر لەسەر چەمکی هەڵە بنیاد نراون.

(٦) پێویستە بایی ئەوەندە ئازایەتی تێدا بێت تا بتوانێ لەسەر قەناعەتەکانی خۆی، خۆی ڕابگرێ کە لەسەر بنچینەیەکی پتەو و بەهێز دروستی کردوون، هیچ کاتێکیش شتێک نەنووسێ دژی ویژدانی خۆی بێت. گەیشتنیش بە بیروڕایەکی ڕاست و دروست کە کۆدەنگی لەسەر بێت نایەتە دی ئەگەر لە ڕێگەی گەیشتنی بە بیروڕای تاکەکەسی ڕاست و دروستەوە نەبێ، بۆیە دەبێ ڕێز لە بیروڕای تاکەکەس بگیرێ، بەتایبەتی بیروڕایەک کە زادەی بیرکردنەوەیەکی قووڵ و ڕاست و دروست بێ.

(٧) پێویستە لەسەری پشتیوانی لە هاوپیشەکانی خۆی بکات لەپابەندبوون بە بەرزترین ئاستی ڕاستگۆیی و لانەدانی پیشەیی.

لە ئەنجامی ئەو گرنگییەی سەروتار هەر لە سەرەتای سەرهەڵدانی ڕۆژنامەگەری بەدەستی هێناوە، یان دوای ئەوەی پێشی پێشەوەی لاپەرەکانی ڕۆژنامەکەی بۆ خۆی گرت، هەر ئەوە بووە مایەی ئەوەی خوێنەران یەکەم بابەت بێ بیخوێننەوە. سەروتاریش شوێنە گرنگ و بەرچاوەکەی خۆی لەدەست نەداو تا ئەم دواییانە لەلاپەڕەی یەکەمدا مایەوە، واتە لەو کاتەوە کە ڕۆژنامە لەم ساڵانەی دواییدا بە فۆرمە نوێیەکەی دەرکەوت، ئەوکاتە بە پلەی یەکەم کەوتە بایەخدان بە هەواڵ، ئەم بایەخدانە بە هەواڵ بەجۆرێک لەجۆرەکان بایەخی سەروتاری کەم کردەوە.

باشترین بەڵگەی گرنگی سەروتار لەوەوە بەدەردەکەوێ کە دەبینین نووسەرانی ئەو سەروتارانە ئەو نووسەرە گەورە و بەناوبانگانە بوون لەناو هەر نەتەوەیەک لەنەتەوەکانی دنیا، بگرە ئەو نووسەرە گەورانەن لە هەموو کات و سەردەمێک لە سەردەمەکانی مێژوودا.

لە مێژووی ڕۆژنامەگەری میسریدا وەک وڵاتێک کە خاوەنی داوونەریتی ڕۆژنامەگەرییە سەروتاری ڕۆژنامە و گۆڤارەکانیان کەسانی وەک: محەمەد عەبدە، ئەدیب ئەسحەق، عەبدوڵڵا نەدیم، مستەفا کامیل، ئەحمەد لوتفی ئەلسەیید، عەبدولقادر حەمزە، ئەمین ئەلرافعی، ئیبراهیم مازنی، حسەین هیکل و زۆرانی دی لەکۆڵەکەکانی ئەدەب و هزر و ڕۆژنامەوانی دەیاننووسی. لە ڕۆژنامەگەری ئینگلیزیشدا سەروتار بە قەڵەمی کەسانی وەک دیفۆ، ئەدیسۆن، ستیل، جۆنسۆن، ویکلز، سوبیت و زۆرانی دی دەنووسران. لە ناو کوردانیشدا کەسانی وەک مستەفا پاشا یامولکی و پیرەمێرد و شێخ نووری و عەلائەددین سەجادی و ڕەفیق حیلمی و زۆرانی دی نووسیویانە.

ئەمڕۆ سەروتار لە ڕۆژنامەکانی ئەو سەردەمەماندا بووە بەشێوازێکی ڕۆژنامەوانی تایبەتمەند کە نزیکترین نووسین لێیەوە هونەری (وتار)ە، تەنیا جیاوازییەکیش لە نێوانیاندا هەبێ ئەوەیە کە سەروتار چڕ و پڕ و کورتە و بەشێوازێکی هاوچەرخانە دەنووسرێ، تەکنیک و شێوازی سەروتار و وتار نووسینیش ئەمڕۆکە بە شێوەیەکی بەرچاو پێشکەوتووە کە بۆ خوێندنەوە زۆر تاسووق و سەرنجڕاکێشە. ئەوەی ئەدیسۆن، یان ستیل لە سەدەی هەژدەیەمدا نووسییان بە پێی بیروڕای زانایانی ئەو بوارە ئەمڕۆکەش ڕەونەق و بەهای خۆیان لەکیس نەداوە، چونکە خوویان بەوەوە گرتبوو چارەسەری بابەتێکی گرنگ بکەن، بەڵام ئەو سەروتارانەی لە سەدەی هەژدەدا دەنووسران ئەوە زۆر جێگەی بایەخ و سەرنجدان نەبوون، ئەگەر لە ئاستی خۆشیدا بمانوەستێنێ ئەوە لەبەر ئەوەیە کە نرخێکی کۆن و دێرینی هەیە و هیچی تر، چونکە ئەو سەروتارانە چارەسەری بابەتێکیان کردووە کە پێوەندی بە

باس و خــواس و بابەتێکی ڕاگــوزاری ئەو قــۆناغــەوە هەبووە کە تایبـەتە بەو کات و سـەردەمەوە کـە تێیـدا نووسراوە.

لەسەر ئەو بنەمایە دەتوانین سەروتار وا پێناسە بکەین کە وتارێکی کورتە و پێوەندیی بەو کات و ساتەوە هەیە کە تێیدا دەنووسرێ و بڵاودەکرێتەوە. لە بارەی ئامانجی نووسینی سەروتار و مەبەستەکەی دەبێ ئەو بیروڕایە بخاتە ڕوو کە ڕۆژنامەکە بەباشی دەبینێ و چەند ڕێگایەکیشی بەدەستەوەیە بۆ نیشاندانی ئەو هزر و بیرۆکە و بیروڕایانە. شایەنی گوتنە لەو بارەیەوە ئارسەر بریسبین کە لە ڕۆژگاری خۆیدا هەوادار و شوێنکەوتووی زۆری هەبوو، لەو باوەڕە دابوو کە بابەتگەل و بواری نووسەری سەروتار لەسەر چەند ئامانجێک دادەمەزرێ کە خەڵک فێر بکات و بجەنگێ و داکۆکی و ستایش بکات. سیفەتی فێرکردن لە گرنگترینی ئەو ئامانجانەیە و سەختترینیشیانە، بەڵام جەنگان لە هەموویان ئاسانترە، هەرچەندە لە هەندێ جاردا پێویستە، بەڵام بۆ سەر دڵ و دەروونی خوێنەران قورس و قێزەونە.

هەرچی داکۆکی کردنە لەکاری خێرخوازانە، یان داکۆکی کردنە لە لاوازەکان دژی بەهێزەکان، یان داکۆکی کردن لە بیری نوێ دژی ئاستەنگ دروست کرن و ڕێگەگرتن بۆ لەباربردن و کێشە دروست کردن بۆی، ئەوەش بۆ خۆی کارێکی گرنگە، هەرچەندە نووسەری سەروتار زۆرجار پشتگوێی دەخات، هەروەک چۆن ستایشیش پشتگوێ دەخرێ، تەنیا لەسەر ئاستی حزبی نەبێ کە دەمێنێ.

ئەرک و پەیامی سەروتار لە گۆشەنیگایەکی ئایدیالییەوە ئاگادارکردنەوەی ڕای گشتی و دەست گرتنیانە، چونکە ڕووداو و هەواڵ بۆ خوێنەران ڕاڤە دەکات و مانا و دەلالەتەکانی بۆیان شرۆڤە و شی دەکاتەوە. لەم بارەیەوە ڕۆژنامەی نیویۆرک تایمز دەڵێ: ئەگەر لە هەندێ بوار و بابەت و لە هەندێ کاتدا سەرکردایەتی پەیام و ئەرکی خۆی ون کرد، ئەوە ئەو هۆیەی بۆ ڕاستکردنەوە هەمیشە ئامادەیە و لەبەر دەستاندایە، ستوونی هەواڵەکانە کە ڕاستییەکان بەدیقەت و وردی و ئەمانەت و دەستپاکییەوە پێشکێش دەکات.

سیفەت و خەسڵەتەکانی سەروتار

لێرەدا دەگەینە ئەوەی بڵێین ئەو خەسڵەتانەی کە سەروتاری پێ دەناسرێتەوە لە ڕۆژنامەگەری هاوچەرخدا بریتییە لە:

یەکەم: دەبێ پێداگیری لەسەر یەک سیاسەت بکرێ کە سیاسەتی ڕۆژنامەکەیە، ناکرێ ئەو ڕۆژنامەیە لەنێو کۆمەڵێ سیاسەتدا ڕاڕا و دوودڵ بێت، چونکە بەمە گرنگی خۆی وەک ڕۆژنامەیەک لەناو ڕۆژنامەکانی بیروڕادا دەدۆڕێنێ، لەپێناوی ئەوەش لە سەروتاردا وەک باوە ناوی نووسەرەکەی نانووسرێ، چونکە بیروڕای ناو وتارەکە بۆ خودی ڕۆژنامەکە دەگەڕێتەوە، ئەو ڕۆژنامەیەش لەلایەن دەستەیەک بەڕێوە دەبرێ کە سیاسەت و ئامانجی تایبەت لە پشت پەیامی ئەو ڕاگەیاندنەیانەوە هەیە.

دووەم: دەبێ لەکاتی بیروڕا دەربڕیندا وریا و بە ئاگا بێ، چونکە سەرنووسەر، یان نووسەری سەروتار بیروڕای تایبەتی خۆی دەرنابڕێ، بەڵکو گوزارشت لە بیروڕای ڕۆژنامەکە دەکات کە دەزگایەکی کۆمەڵایەتییە و کار و ئەرکێکی ڕاگەیاندن جێبەجێ دەکات، بۆیە پێویستە زۆر دیقەت و وریایی بنوێنێ لەوەی دەینووسێ و حیساب بۆ هەر وشە و ڕستەیەکی خۆی بکات تا ڕۆژنامەکە تووشی کێشە نەکات و ڕووبەڕووی مەترسی داخستن و دادگا نەکاتەوە. لێرەدا مەسەلەیەک دەوروژێنرێ کە پێوەندیی بە ویژدانی نووسەرەوە هەیە، ئایا ئەو قسەیە مانای ئەوە دەگەیەنێ کە نووسەر دژی ویژدانی خۆی بوەستێتەوە لەوەی پێشکەشی خوێنەرانی دەکات، بەتایبەتی لە پەنای ئەو بابەتە ڕۆژنامەوانییە گرنگەی وەک وتمان موڵکی ڕۆژنامەکەیە پێش ئەوەی ئەو نووسەرێک لە نووسەرەکانی بێت؟

وەڵامدانەوەی ئەوە پرسیارەش وەک دکتۆر سبنسر دەڵێ ئەوەیە ئەو نووسەرەی کاتێ لە بیروڕای تایبەتی خۆیدا لەگەڵ بۆچوون و بیروڕای ڕۆژنامەکە جیاوازییان دەکەوێتە نێوانەوە، پێویستە سەروتار نەکاتە دەرفەتێک بۆ نیشاندانی ئەو جیاوازییە. بەکورتی پێویستە ئەو ڕۆژنامەنووسەی سەروتار دەنووسێ سێ لایەن ڕەچاو بکات کە هەرسێکیان کار لەیەکتر دەکەن و هەرسێکیان پشت بە یەکتری دەبەستن، چونکە ئەوانە چوونەتە ناو

یەکتـرییـەوە و تێـهـەڵکێشی یەکـتـری بوونە، ئەم سێ لایەنەش بریتـییـە لە: سیاسـەتی ڕۆژنامـەکـە، شـێـوەی داڕشتنی وتارەکە و لەبەرچاو گرتنی بایەخی خوێنەران.

لە واقـیـعـیـشـدا ئەرکی نووسـەری سەروتار وەک خـۆی دەمێنێتەوە کە پێشتر هەبووە، ئەویش ڕاڤەکردنی هەواڵ و ڕێنمـوونی کـردنی بیـروڕایە، هەروەها ڕاپەڕاندن و جێبەجێ کردنی بانگەشەیەکە لە پێناوی پشتگیری کردن لە کێشـە و مـەسـەلە ڕەوایەکان، بەڵام لەو چوارچێوەیەی ئەو کـاری تێـدا دەکـات بەرفـراوانتـر بووە. لایەنی چێژگەیاندنیش لەسەروتاردا لایەنێکی کەم نییە تا بە گرنگ وەرنەگیرێ، بۆیە دەبینین نووسەری سەروتار ئەو ئەرکەی لەوە قـورسـتـرە تەنیا لە مـەسـەلەیەک بدوێ، یان بیروباوەڕێکی سیاسی بخاتەڕوو، بگرە ئاراسـتـەی نوێ لەمڕۆکەدا کە ڕووی لە زیادبوون و پەرەسەندنە، برەودانە بەلایەنێکی درەوشـاوە کـە لەلاپەڕەی سـەروتاردا ناوی نراوە بە سـەروتاری (جـوان و چێـژبەخش)، ئەمـەش لە سـەروتارە تەقلیـدییـەکـان جیـایە. بۆ نموونە لێکۆڵینەوە لەبارەی زمـان و یاسـا و ڕێسـایەکی زمـانەوانی و دەستنیشان کردنی ئەوەی لە قاعیدەی زمان دەردەچێ و لەلایەن ئەوانەوە دەنووسرێ کـە تا ڕادەی دەمـارگـیـری دەستبەرداری سەرچاوە و بنچوبناوانەکەی نابن.

ئەوە زۆر بەکورتی گرینگترین خەسڵەتەکانی سەروتارن لە ڕۆژنامەگەری جیهانیدا، کە لە ئەنجامی پێشکەوتنی ڕۆژنامەوانییەوە هاتووەتە دی و لێیەوە هەڵێنجراون، بۆیە ڕۆژنامـەگـەری نوێ کەوتە بڵاوکردنەوەی (سـتـوونی سەرەکی)، یان سەروتار بەشێوەیەکی کورت و چڕ و پڕ لە سـتـوونێکدا، یان لە چەند سـتـوونێکی ڕۆژنامـەکـەدا جـێگەی خـۆی کـردەوە، لەو سـتـوونەشـدا هەندێ جـار وتارێک، هەندێ جـاری تر دوو وتار، یان سێ وتار دەبێ، ئەمـەش بـۆ ئەوەی بـوار بـدرێ بە بـابـەتە ڕۆژنامـەوانییـەکـانی دی کە پێشـتر ڕۆژنامـەگەری کـۆن بەخـۆیەوەی نەبینیـبـوو، یان ئەو بابەتانەی زۆر کـەم ناسیبوو.

هونەری نووسینی ستوونی ڕۆژنامەوانی

لێرەدا باسی هونەری ستوونی ڕۆژنامەوانی دەکەین بۆ ئاشنابوونی زیاتر بە هونەرێکی دیکەی وتارنووسـینی نوێ لە بواری ڕۆژنامەگەریدا، کە تێیدا بایەخدانێکی زۆر بە هونەرەکانی نووسینی ڕۆژنامەوانی دەدرێ، ئەمەش بریتییە لە ڕاپۆرتی ڕۆژنامەوانی و لێدوانی تایبەتی. هونەری ستوون نووسین وەک لایەنێکی گرنگی وتار نووسین دێتە پێشەوە و ڕووبەرێکی گەورەی لەجیهانی ڕۆژنامەگەری داگیرکردووە، کە بەهۆی وەسفی واقیعیانە و گەڕانەوە بۆ سەرچاوەکانی هەواڵ، یان بەدی هێنانی شێوازێکی ڕۆژنامەنووسانەی کۆمەڵایەتی ساکار، هەروەها بوونی شێوازی جۆراوجۆری تر لە نووسینی وتاردا دەردەکەوێ، هەرچەندە هونەری ستوون نووسینی ڕۆژنامەوانی وەک لایەنێکی جێگیر لە ڕۆژنامەگەری ئەمڕۆکەی لێهاتووە، لەگەڵ ئەوەش خوێنەری لە چاو خوێنەرانی سەروتاری بێ ناوی نووسەرەکەی زۆرترە، بەڵام هونەری ستوون نووسین کامڵ بوون و خوێنەرەکانی لەچاو هونەرەکانی دیکەی ڕۆژنامەوانی نوێیە، ئەمەش لەبەر ئەوەیە کە ڕۆژنامەکان بەدرێژایی ژیانیان بایەخیان بە هەواڵ پاشتر بەوتار داوە، لەبەر ئەوە بواری زۆر بەستوون نووسین نەدراوە، بۆیە دەرکەوتنەکەی لە ڕۆژنامەگەریدا درەنگ کەوتووە.

ئەگەر بشمانەوێ مێژووی دەرکەوتن و سەرهەڵدانی گرنگیدان بە ستوون نووسین دەستنیشان بکەین، ئەوە مێژووەکەی بۆ سەرەتایەکانی سەدەی بیستەم دەگەڕێتەوە. بۆ نموونە ڕۆژنامەگەری عەرەبی بەتایبەتی ڕۆژنامەگەری میسری زۆرتر پشتیان بە سەروتار دەبەست کە لەسەرەتاوە سەروتاری درێژ بوون، پاشان سەروتارەکان وردە وردە ڕوویان کردە کورت بوونەوە، هەروەها لە زۆربەی کاتدا بابەتەکانی ئەو سەروتارانە لەبارەی بابەتی گرنگ و جددی بوون، هەرچەندە هەندێ جاریش دەستی بۆ بابەتی گاڵتەئامێز و لاقرتێ و خەمڕەوێن دەبرد، بەڵام دواتر ڕۆژنامەکان هونەری ستوون نووسینیان لە ڕۆژنامەگەری ڕۆژئاوایی وەرگرت، بۆیە دەبینرێ لەسەرەتای سەدەی بیستەم تەها حوسێن ڕوودەکاتە نووسینی ستوونی تایبەتمەندانە، یان ستوونی ڕۆشنبیری لە (قسەی چوارشەموان- حدیث الأربعاء)دا. لێرەوە بوو نووسینی ستوونی تایبەتمەندانە بەدەرکەوت کە لەناو عەرەبەکاندا تەها حوسێن دەستی پێکرد و دایهێنا. بەمەش پێویستیی بە پیرەوە چوونی نێوان ڕۆژنامەگەری

و چین و توێژەکانی گەل بەدەردەکەوێ، هەر ئەمەش پاڵی بەنووسەرانی دنیاوە نا بۆ گوزارشت و وێناکردنی خواستەکانیان تا ببێتە ئاوێنەیەکی بالانماو ساف و روون بۆ رەنگدانەوە و ئاوەژووکردنەوەی ژیانی گەل، کە گەل کێشە و ئاریشەکانی خۆی تێدا بدۆزێتەوە، تا ئەوەی خۆش بوێ کە پێویستە خۆشی بوێ و ئەوەش ببێزرێ کە پێویستە بیبێزرێنێ. هەر ئەو خۆشەویستییەش پاڵی پێوە بنێ بۆ گەیشتن بە کامڵ بوون و گەشبوون و بێزرانەکەش پاڵی پێوە بنێ بۆ چاکسازی. کەواتە ستوونی تەرخان کراو بۆ لایەنی تایبەتمەند و دەست نیشان کراو بەرهەمی ئەو پێوەندییە رۆشنبیری و کۆمەڵایەتییانەن کە بەدەرکەوتن و سەرهەڵدانی پێوەندییە کۆمەڵایەتییە جۆراوجۆرەکانەوە هاتوونەتە ئاراوە، ئەمەش بەهۆی بە پیرەوەچوونی رۆژنامەگەری بەدەست هاتووە کە لەگەڵ چین و توێژە نوێیەکانی ناو کۆمەڵگا جۆراوجۆرەکان دامەزراندووە، کە لەلای نووسەر و رۆژنامەنووسی لێهاتوو بەبێ جیاوازی دەتوانرێ پێوەندی نێوان گەل و ژیان و رووداوەکانی رێکبخرێ.

لەبەر رووناکی ئەو دیگا و دنیا بینییە، چێژی خوێنەرانی رۆژنامەکان بە پێی ئاست و تێگەیشتنیان، لەرووی چینایەتی و کۆمەڵایەتی و ئابووری و رۆشنبیرییانەوە دەگۆڕێ. لە رووبەرووبوونەوەی ئەو ژیانە نوێیەدا رۆژنامەوانی هیچ رێگایەکی لەبەردەمدا نامێنێتەوە لە پێشکەوتن زیاتر، کە پێویستە لە شێوازی نووسین و بابەتەکانی بەردەوام بگۆڕێ، بۆیە وتارەکان دەبێ بایەخ بە بەرژەوەندی تاکەکان و گرووپە جیاوازەکان بدەن کە لە رووی رێباز و ئاراستە و ئامانجەوە لەیەکتر جیان، هەر لێرەوە بوو سەروتاری کورت بەو ئاراستەیەدا سەری هەڵدا، پاشان هونەری نووسینی ستوونی رۆژنامەوانی پەیدابوو کە لە رۆژنامەگەری رۆژئاوایی وەرگیراوە، بەڵام هونەری ستوونی رۆژنامەوانی پێوەندی بەوەیە کە لەنیوەی یەکەمی سەدەی بیستەمدا، بەتایبەتی لەکۆتاییەکانی سەدەی رابردوو کە بەسەردەمی خێرایی ناسرایەوە لەلایەک، لەلایەکی دیکەوە لە ئەنجامی ئەو پاڵەپەستۆیەی رووبەرووی رۆژنامەگەری بووەوە، هەروەک لەو یاسا تایبەتیانەدا دەبینرێ کە تایبەتن بە رۆژنامەگەری و بڵاوکردنەوەوە، ئەمەش کارێکی وای کرد ئەو وتارانەی بەناوی ئاشکرای خاوەنەکانیان لە رۆژنامەکاندا بڵاودەکرانەوە رووبەرووی جۆرە پاڵەپەستۆیەک دەبوونەوە کە ئەو پاڵەپەستۆیانە هەر هەموویان لەناوەوەی رۆژنامەکەوە نەهاتبوون، بگرە زیاتر لەلایەن دەزگا و کارمەندانی سانسۆری سەر ئەو بڵاوکراوەو رۆژنامانەوە بوون، لەوانەیە هەر ئەوەش وای کردبێ هونەری ستوون نووسین پەنا بباتە بەر رەمز، ئەو پەنابردنەش ئەوەمان بۆ لێک بداتەوە رەمز بۆ رووبەرووبوونەوەی هەرەشەی سانسۆر بووە کە دەکەوتە سەر چاپکراو و رۆژنامەگەری.

وتاری ستوون، گفتوگۆیەکی رۆژانەی کەسییە، یان هەفتانەیە و هی نووسەرێکی دیاریکراوە و بەناوی ئاشکرای خۆیەوە دەنووسرێ و لەژێر ناوونیشانێکی نەگۆڕ بڵاوی دەکاتەوە. ستونی رۆژنامەوانی بریتییە لە بیرۆکەیەک، یان بیروڕایەک، یان بیرێکی راگوزاری نووسەرێک کە لەبارەی رووداوێک، یان دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی، سیاسی، رۆشنبیری دەنووسرێ، لەبەر ئەوەی ئامانجی سەرەکی لەو هونەرەی وتار بەستنەوەی خوێنەرانە بە نووسەرەکە و بە رۆژنامەکەشەوە.

ستوونی رۆژنامەوانی بیروڕایەکی کەسیی خودی نووسەرەکەیە، کە لەوانەیە لەگەڵ سیاسەتی رۆژنامەکە لە بابەتێکی دیاریکراودا جیاوازبن، بەڵام هەندێ لە زانایانی بواری رۆژنامەگەری وەک پلیگ پێی وایە ستوون نووس لەگەڵ نووسەری سەروتار جیاوازی نییە، چونکە بۆچوون و بیروڕای رۆژنامەکە دەخاتە روو، نەک بۆچوون و بیروڕای تایبەتی خۆی. لەگەڵ ئەوەشەوە زۆربەی هەرە زۆری رۆژنامە گەورە و بەناوبانگەکانی دنیا ئەوەیان پێ چاکترە کە نووسەر بە ئازادییەکی تەواوەوە بنووسێ و گوزارشت لە بیروڕای کەسی و تایبەتی خۆی بکات.

خەسڵەت و تایبەتمەندییەکانی ستوونیش لە رووی گوزارشت کردن و دەربڕینەوە ئەو لایەنانە دەگرێتەوە: جوانی و سەرنجراکێشی شێواز، بزە خستنە سەرلێو، هەروەها ئەو زاتییەتەی کە لەسەروتاری جیا دەکاتەوە، شێوە و فۆرمێکی میانڕۆیە لە دارشتندا، کورتبڕییە لە دەربڕیندا. رەنگە لە هەموو ئەوەش گرنگتر ئەوە بێ کە ستوون نووسەکانی رۆژنامەوانی پێویستە کاتی خۆیان،

یان کاتی خوێنەران بەفیرۆ نەدەن (وەک ریفرز دەڵێ) لە پێشکەش کردنی مەسەلەیەک لە مەسەلەکان بە شێوەی چیرۆکە هەواڵ، کە لەکۆتاییەکەیدا برگەیەکی کورتی ستایش کردنی پێوە بلکێنن، یان کەسایەتییەکی سەرەکی ناو مەسەلەکە دابشۆرن، لەو کاتەدا ئەگەر خوێنەر هەر سەربەخۆییەکی فیکری هەبێ، دەبینێ ئەو جۆرە وتارە بۆ ئەو هیچ مانایەک نابەخشێ.

ڕۆژانەی ڕۆژنامەوانی

هونەری ڕۆژانەی ڕۆژنامەوانی زیاتر لە گیانی هونەری ستوون نووسین نزیک دەبێتەوە، بەهۆی دەربڕینی کەفوکوڵی ناوەوەی دەروون و ئەو ڕێبازەی نووسەر گرتوویەتییە بەر و جۆری تێڕوانینی نووسەرەکە بۆ ژیان، کە لە هونەری وتاردا بیرۆکە پەرش و بڵاوەکانی خۆی تۆمار دەکات و کاریگەری بەسەر خوێنەرەوە دەبێ، ئەو بیرۆکانە پێوەندییەکی تەواویان بەسۆز و خەیاڵەوە هەیە، چونکە هونەری ڕۆژانە نووسینێ بریتییە لە کۆمەڵێ بیرۆکەی زنجیرەیی کە یەک دوای ئەوی دیکە دێن و دوای یەکتر دەکەون، نەک لەبەر ئەوەی پێوەندییەکەیان پێوەندییەکی لۆژیکیانەیە و لە پاش باس کردنی هۆکارەکان ئەنجامەکەی لێوە دەردەکەوێ، بگرە لەبەر ئەوەی ئەو بیرۆکانە پێوەندییەکەیان لەناو خەیاڵی نووسەرەکەدایە، یان لەناو سۆزی ئەودا پێوەندییان پێکەوە هەیە وەک (تشارلتن) بۆی چووە.

نووسەری ڕۆژانەی ڕۆژنامەوانی بەشێوەیەک دەنووسێ وەک لە دانیشتنێکی دۆستانەدا دانیشتبێ و قسەکانی دوور بن لە هەر قەید و بەندێک، بۆیە بەری بیرۆکەکانی بەرەڵڵا دەکات و یەک دوای ئەوی تر دەیانگێڕێتەوە، چونکە پێوەندییەکی وایان لەنێواندایە کە پێویست بە گێڕانەوەی یەک دوای ئەوی تریان دەکات، بەبێ ئەوەی لەو کارەدا عەقڵ و مەنتیق ڕۆڵێکیان لە کاری ڕێکخستن و سیاقی قسەکاندا هەبێ، هەر بەم جۆرەش (مۆنتانی) ئەدەبیاتی وتاری بەو ئاراستە ڕاستەدا دەست پێکرد. هەندێ لەزانایانی ڕۆژنامەوانی وای بۆ دەچن کە نووسەری ڕۆژنامەوانی پێویستە دەستبەرداری بیروڕا تایبەتەکانی خۆی بێت و لە پشت دەرگای ژووری نووسینی خۆی بەجێیان بهێڵێ، ئەو بیروڕا تایبەتی و کەسییانە لەخۆی دابماڵێ و بکاتەوە، وەک چۆن پاڵتۆکەی لەلای دەرگای ژوورەکەیدا دادەکەنێ تا کاتی کۆتایی هێنان بە کارەکانی خۆی، ئەوجا دەچێتەوە لای پاڵتۆکەی و لەبەری دەکاتەوە، ئەوکاتە بیروڕا تایبەتییەکان دەگەڕێنەوە لای کە دەتوانێ بۆ خۆی بیانپارێزێ، لەگەڵ ئەوەشەوە ناکرێ ئەو بیروڕا تایبەتیانە بەشێوەی ڕەها بەسەر نووسەری ڕۆژانەی ڕۆژنامەوانیدا بسەپێنرێ، ئەوەش لەبەر ئەوەی ڕۆژانەی ڕۆژنامەوانی زۆرتر بە وتاری ئەدەبی دەچێ، بەتایبەتی لە ڕووی بایەخدان بە هەڵبژاردنی وشەکان و پاراستنی تەڕوبڕی شێوازەکەی، بگرە زیاتر لە وتاری دانپێدانان نزیک دەبێتەوە کە وێنەی زیندووی ناو ژیان و پڕ لەمانا و دەلالەت پێشکەش دەکات، ئەمەش پێویستی بە زاڵبوونێکی تەواو هەیە بەسەر زمان و دەربڕین کە بەشێوازێکی ئاسان نووسرابێ، ئەو ئاسانەی کە بە ئاسانی نایەتە دەست. بێ گومان ئەو جۆرە زمانە کە وەک هەویرێک بەدەست نووسەرەکەیەوە بێ هەموو نووسەرێک دەستی پێناگات ئەوانە نەبێ کە زۆر شارەزاییان تێدا هەیە و لەکون و کەلەبەر و نهێنییەکانی تێدەگەن و دەرەقەتی دێن و زەفەری پێ دەبەن.

ئەوەی سەبارەت بە هونەری ڕۆژانەی ڕۆژنامەوانی وترا دەکرێ لەوەدا کورت بکرێتەوە کە ئەو هونەرە دەست بۆ بیرۆکەیەک دەبات و بەشێوەیەک دەیگەیەنێ کە خوێنەران دەستیان بە شارستانیەت و دەستاوێژەکانی سەردەم بگات، نووسەرەکەش لە ڕێگەی باش بەکارهێنانی زمانەوە، بیروڕاو هزر و کەرستە و ئامانج و خواست و تاسە و ئارەزووی خۆی بگەیەنێتە ئەوانەوە.

هونەری سەروتار و ستوون نووسین لە ڕۆژنامەگەری کوردیدا

هەرچەندە سەروتار، وتاری سەرەکی ڕۆژنامەیە و وەک هونەرێکی سەربەخۆ مێژوویەکی بۆ خۆی تۆمار کردووە، کەچی لەگەڵ ئەو گرنگییەی خۆی دەبینین لەناو ڕۆژنامەگەریی کوردیدا پشتگوێ خراوە و زۆر بە دەگمەن و لە هەندێ بۆنەدا نەبێ ئاوڕی لێ نادرێتەوە، کە پێم وایە بایەخدان بە هەواڵ نابێ قەت لە گرنگی سەروتار کەم بکاتەوە.

گرنگی سەروتار نووسینی بەردەوام و ڕۆژانە کە بەبێ ئیمزا و بە ناوی سیاسەتی ڕۆژنامەکەوە بڵاو دەکرێتەوە، پێش هەموو شتێک پێوەندی گرێدان و پرد و ڕایەڵ دروست کردنە لەنێوان ڕۆژنامەکە و خوێنەرەکانی، بگرە لە ڕێگەی ئەو سەروتارانەوە خوێنەرانی ڕۆژنامەکە ڕوو لە زیادبوون دەکەن و بەردەوام سیاسەت و هێڵی گشتی ڕۆژنامەکەشیان لەبەرچاو دەبێ و تێی دەگەن.

ئەم بایەخ و گرنگی پێدانەش وەنەبێ داوونەریتێکی نوێ بێ، بگرە لەوەتەی ڕۆژنامە سەری هەڵداوە بایەخی شایانی باسی پێدراوە و هەموو ڕۆژنامە گەورەکانی جیهان بەو چاوی بایەخەوە تەماشایان کردووە و بۆ ئەو مەبەستە نووسەری زۆر گەورەی ناو ڕۆژنامەکە ئەرکی نووسینی ئەو سەروتارانەی گرتووەتە ئەستۆی خۆی کە لەو وتارە چڕ و پڕ و خەست و خۆڵەدا بیرورا و بۆچوونی تایبەتی ڕۆژنامەکە سەبارەت بە هەواڵ و ڕووداوەکانی ڕۆژ دەردەبڕێ و لە ڕێگەی ڕاڤەکردن و شرۆڤە و شیکردنەوەوە دەتوانێ ڕای گشتی دروست بکات و قەناعەت لە لای خوێنەری ڕۆژنامەکە دروست بکات، یان دیوی دووەم و دێرەکانی پشت ڕووداو و هەواڵەکان ببینێ و بە ڕووداوگەلی پێشترەوە گرێیان بدات و خوێندنەوەیەک بۆ ئێستا و ئایندە بکات.

بێ گومان لەو خوێندنەوە و ڕاڤەکردن و شیکردنەوەیەدا، هەر ڕۆژنامەنووسێک ناتوانێ ئەو کارە بکات و ئامانج بپێکێ، چونکە پێویستی بە ڕۆژنامەنووسی ڕۆشنبیر و قووڵ و جدی و خاوەن بیروڕا هەیە کە ئاگاداری وردی هەبێ لەوەی ڕوودەدات و ڕووی داوە، سەرەڕای ئەو زانیارییە ورد و هەمەلایەنەی هەیەتی، دەبێ زۆر بەسەر زمان و کەرستەکانی دەربڕینی خۆیدا زاڵ بێ تا بتوانێ بە شێوازێکی سەرنجڕاکێش بیروبۆچوونەکانی خۆی بگەیەنێتە خوێنەران و ئەو پاساو و مەنتیقەی پێی نووسیوە لە لایان ماقووڵ بکەوێتەوە و لە جێی خۆیدا بێ.

ڕۆژنامەگەری کوردی لەوانەیە لە ڕووی هەواڵەوە تا ڕادەیەک ئەگەر کەمیش بێ خۆی لە بەدەستهێنانی هەواڵ نزیک کردبێتەوە، بەڵام تا ئەمڕۆکەشی لەگەڵدا بێ نەیتوانیوە ببێتە ڕۆژنامەگەری (بیروڕا)، بۆیە زۆر کەم بیروڕای پێگەیشتوو و سەنگینی تێدا بەدی دەکەین کە خوێندنەوەیەکی قووڵی بۆ هەواڵ و ڕووداوە گەرماوگەرمەکانی خۆمان و دەوروبەرمان کردبێ، یان ئەگەر بشبێ ئەوە بیرورای ئینشائی پڕ لە هەڵچوون و تووڕەی دوور لە گفتوگۆ و ئادابی گفتوگۆ دەبینین و بووەتە دیاردە، بەمەش بیرورایەکان لە هێمنی دوور دەکەونەوە و لە جیاتی ئەوەی خوێنەر لە ڕۆژنامەکە کۆ بکاتەوە، کارێکی وا دەکات خوێنەری لێ بتەکێتەوە، چونکە وەک دەزانین ئەو جۆرە نووسینە هێمنانەیە سەنگینی و پێگەیشتن و قووڵییەکەی لە سەرچاوەی مەوزوعییەتەوە بەدەستهێناوە، نەک بیرورای تاکەکەسی و میزاجی و لێکدانەوەی ڕووکەش و بێ بنەما، سەرەڕای شارەزایی و پسپۆڕ بوونیان لەو بوارەی تێیدا دەنووسن، دەبێ زۆر ورد و بە ویژدانیش بن لە کاتی دەربڕینی بیروڕا و بۆچوونەکانیان.

ئەمە ئەگەر حاڵی سەروتار نووسین بێ لە ڕۆژنامەگەری کوردیدا، بێ گومان حاڵی ستوون نووسینیش لەو باشتر نییە، چونکە وەک دەبینین کەمترین دەرفەت بە بڵاوکردنەوەی ستوون نەدراوە بەو سیفەت و خەسڵەتانەی کە پێشتر ئاماژەیان بۆ کرا، لە کاتێکدا هونەری ستوون نووسین لە ڕۆژنامەگەریدا هەرچەندە لە چاو هونەرەکانی دیکەی ڕۆژنامەگەری هونەرێکی نوێیە، بەڵام خوێنەری لە هی سەروتار زیاترە، چونکە لە نووسینی ستووندا نووسەرەکەی دیارە و زۆرتر کەسانی بەناوبانگ و خاوەن شێوازی تایبەتمەند دەینووسن، لەگەڵ ئەوەشدا ستوون نووس هەوڵ دەدا ژیانی میللەت بە هەموو گرفت و ئاریشە و خۆشی و ناخۆشییەکەوە نیشان بدات و سەرنجی بۆ لای دیاردەکانی کۆمەڵ ڕابکێشێ. باسی هونەری ڕۆژانەی ڕۆژنامەوانیش هەر ناکەم، چونکە بە تەواوی لە ناو ڕۆژنامەگەری کوردیدا ونە و پێناچێ بەو زووانە دەربکەوێت و جێگەی خۆی بکاتەوە.